

UTSIKT 2020

Sverige i en global kontext

Författare:

Agnes Bergström

Kenneth Eriksson

Sara Olivenbaum

2Secure

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	Inledning	1
2.	Globala trender	1
2.1	Geopolitisk förändring	1
2.2	Skenande teknologisk utveckling	3
2.3	Minskad tilltro till institutioner	3
2.4	Synkroniserad ekonomisk nedgång	4
2.5	Förändringar i klimat och miljö	5
3.	Svenska trender	6
3.1	Totalförsvarsplanering	6
3.2	Digitalisering	7
3.3	Demografiska förändringar	9
3.4	Trender i förtroende och tillit.....	11
3.5	Ekonomisk nedgång	13
3.6	Extremväder	17
3.7	Urval brottstrender.....	18
4.	Avslutande diskussion	22
5.	Källförteckning	23

1. INLEDNING

I **2Secures utsiktsrapport** har vi identifierat framträdande globala förändringskrafter och utforskat deras effekter i det svenska samhället. Genom att spåra hur globala händelser får nationella konsekvenser visar vi att det svenska samhället inte existerar i ett vakuum.

Inledningsvis har vi identifierat fem globala förändringskrafter; geopolitisk förändring, teknologisk utveckling, minskad tilltro till institutioner, ekonomisk nedgång samt förändring av klimat och miljö. Därefter redogörs för hur dessa förändringskrafter påverkar Sverige. Rapporten avslutas med en konkluderande diskussion om utvecklingens påverkan på det svenska samhällets säkerhet.

2. GLOBALA TRENDER

2.1 Geopolitisk förändring

Västvärlden har under en längre tid strävat efter en liberal världsordning. Sedan östblockets upplösning har USA varit den starkaste aktören och därmed haft stort inflytande på det internationella systemet, som har präglats av handel och internationella och mellanstatliga avtal. Till följd av detta har Europeisk säkerhet till stor del varit beroende av samarbetet med USA.

Den rådande maktbalansen utmanas nu av starka aktörer och den framtida globala världsordningen upplevs som alltmer oviss.

Ryssland har gått från att vara ett splittrat land med politisk instabilitet till att bli en stabil aktör med ett större engagemang i internationell politik. Även om landets ekonomi har växt sig starkare sedan 90-talet så halkar de fortfarande efter andra länder. Detta har dock inte hindrat Ryssland från att ta en mer aktiv och offensiv roll. Under 2014 kom Krimhalvön att annekteras och därefter utbröt en väpnad konflikt i Donbass. Många europeiska länder anser att dessa handlingar har uppvisat brist på respekt för den europeiska säkerhetsordningen. Samtidigt har Rysslands intresse för Arktis ökat eftersom ett varmare klimat erbjuder nya transportvägar. Försvarsalliansen Nato har uttryckt en ängslan till följd av Rysslands intresse i Arktis vilket kan leda till ökade mellanstatliga spänningar då Kina påvisat ett liknande intresse.

Maktbalans leder till oviss världsordning.

Samtidigt har Kina växt ekonomiskt och är idag, efter USA, världens starkaste ekonomi¹. Därav har Kina blivit ett av de mest framträdande länderna på den internationella arenan. Kina har sedan en tid tillbaka visat ökat intresse för allt fler regioner. I dess närområde har landet gjort hävd på territorier i Syd kinesiska havet och intensifierat sina insatser för att säkerställa kontroll över dessa områden. I Afrika har investeringar gjorts vilket ökat Kinas inflytande, både ekonomiskt och politiskt, på kontinenten. Genom begreppet "near-arctic" har de även, likt Ryssland, försökt utöka sitt inflytande i Arktis. Dessa åtgärder kan uppfattas som en ansträngning att säkerställa kontroll i närområdet samt stärka sin roll i den globala maktordningen.

USA har länge spelat en stor roll i många regioners säkerhetspolitik, inte minst i Europa. Under de senaste åren har dock tonläget i USA förändrats, där Trumpadministrationen har signalerat att man är mindre benägen att, genom Nato, aktivt delta i den europeiska säkerhetspolitiska agendan. Samtidigt har det ledande narrativet från Trumpadministrationen beskrivit ett antagonistiskt Kina och Ryssland som utmanar USA:s position genom att motverka deras internationella intressen och inflytande².

USA:s inställning till Europas säkerhetspolitik har förändrats.

Att Ryssland och Kina ofta beskrivs ur ett antagonistiskt perspektiv, både i västvärlden som helhet men även i Sverige, beror på flera faktorer. För USA så utgör de två konkurrerande länderna ett hot mot landets inflytande och handelsfrihet på den internationella arenan. Ur ett bredare västerländskt perspektiv så tillämpar Ryssland och Kina styrelseskick som står i motsatsförhållande till de liberala värderingar som Västvärlden försökt etablera internationellt. För Sverige har dessutom Ryssland potentialen att kraftigt påverka säkerhetsläget i närområdet och beskrivs därmed ibland som ett potentiellt hot.

Både Kina och Ryssland har uttryckt en önskan för ett globalt system där fler länder har större inflytande och det är därmed möjligt att vi nu rör oss mot en tid av ett multipolärt internationellt system.

Oroligheterna i Mellanöstern, med start i den arabiska våren 2010, har lett till en rad inomstatliga och mellanstatliga konflikter som har fått stora konsekvenser för den globala maktordningen³. Konflikterna har bidragit till utvecklingen av ett antal gränsöverskridande hot, till exempel terroråd och bildandet av organiserade terrorgrupper såsom Islamiska staten. Oroligheter i regionen har också drivit ett stort antal människor på flykt. Flyktingströmmarna har bland annat bidragit till den splittring som kan ses inom Europeiska Unionen (EU) till följd av de utmaningar flyktingsituationen 2015 medfört.

Flyktingsituationen har påverkat förtroendet för EU och dess handlingsförmåga genom att belysa hur lätt det var för medlemsländerna att försvaga EU som institution, då förordningar och inriktningsbeslut inte

¹ Världsbanken. "GDP Ranking". 2019-12-23.

² USA. National Security Strategy of the United States of America. 2017.

³ Svenska FN-förbundet (Globalis). "Den arabiska våren". 2016-09-09.

efterlevdes. Detta ledde till en ojämn fördelning av flyktingar mellan medlemsländerna, vilket förstärkt den splittring som har observerats inom EU sedan innan. En tydlig effekt av denna splittring är Brexit som efter en lång förhandlingsprocess genomfördes 31 januari 2020⁴.

2.2 Skenande teknologisk utveckling

Den teknologiska utvecklingen har gått fort fram där integreringen av teknik i samhället skett explosionsartat. Idag är mer än 50 procent av världens befolkning uppkopplad och aktiv på internet⁵, ett antal som ökar med över en miljon varje dag. Med hjälp av lagar som GDPR, NIS och säkerhetsskyddslagen kämpar statsmakterna med att anpassa lagstiftningen i takt med den digitala utvecklingen. En utmaning i lagstiftningsprocessen är att tillåta effektivisering samtidigt som den personliga integriteten värnas. Detta medför att lagstiftningsprocesser blir långsamma och halkar efter den teknologiska utvecklingen. Då lagstiftningen är föränderlig och ständigt skapar nya förutsättningar så kämpar många företag med att anpassa sin verksamhet för att tillgodose de nya kraven.

Digitaliseringen innebär nya möjligheter för kriminella.

Den teknologiska utvecklingen har även inneburit att kriminella element och statliga aktörer har kommit att inse de möjligheter som den digitaliserade världen erbjuder. Både kriminella aktörer och statliga aktörer utnyttjar de sårbarheter som finns inbyggda i systemen, såväl som de sårbarheter som uppstår till följd av det mänskliga beteendet. På grund av detta har en stor andel av brottsligheten förflyttats från den fysiska till den digitala arenan. För statliga aktörer har digitaliseringen in sin tur öppnat för nya offensiva metoder där man kan agera i gråzonen mellan krig och fred. Utöver de uppenbara metoderna såsom cyberangrepp och informations-

intrång har internet öppnat för möjligheten till mer effektiva påverkansoperationer. Genom bland annat statligt kontrollerade internetmedier och sociala medier kan stater nu sprida desinformation och gynnsamma narrativ direkt till utländsk publik på ett sätt som tidigare inte var möjligt.

2.3 Minskad tilltro till institutioner

Ett av de aktuella och komplexa problem som idag breder ut sig är det minskade förtroendet för institutioner och politiska ledare. På global nivå är det främst tilltron till mellanstatliga institutioner såsom Förenta Nationerna (FN), Nato och EU som minskar, vilket resulterar i svårigheter att hantera gränsöverskridande problem såväl som att skapa gemensamma lösningar⁶. Detta blir tydligt i frågan om klimathotet där det går att se att de kraftansamlingar som har gjorts för att försöka hitta en lösning har haft begränsad effekt⁷.

⁴ Regeringen. "Brexit- Storbritanniens utträde ur EU". 2020.

⁵ Statista. "Global digital population as of January 2020". 2020-02-03.

⁶ World Economic Forum (WEF). The Global Risks Report 2020. 2020. s.6.

⁷ Miljö- och energidepartementet. "Klimatförhandlingarna på FN:s klimatmöte COP 25 är avslutade". 2019-12-17.

Risken för minskad tilltro till institutioner har pekats ut som ett allt större problem som korrelerar med inomstatliga konflikter, social instabilitet och ekonomisk nedgång. Samtidigt har stater börjat tänka mer utifrån ett unilateralt perspektiv istället för ett multilateralt. Den senaste tidens utveckling inom handeln har inneburit att antalet tullavgifter mellan olika delar av världen har ökat och USA, som en ekonomisk stormakt, har börjat prioritera produktion och ekonomisk tillväxt nationellt – snarare än internationellt. Ekonomisk vinst och handel, som är beroende av fungerande globala politiska strukturer, minskar nu till följd av ett ökat nationalistiskt fokus. På grund av denna utveckling finns det nu en oro för att ekonomin ska stagnera⁸.

2.4 Synkroniserad ekonomisk nedgång

Efter en lång period av exponentiell ekonomisk tillväxt har världen under det senaste årtiondet bevittnat en övergång till en mer moderat och stabil tillväxttakt. Internationella valutafonden (IMF) kallar detta fenomen för en "synkroniserad ekonomisk nedgång" i den globala ekonomin⁹. Världsekonometiskt forum (WEF) menar i sin globala riskrapport för 2020 att vi under det gångna året kunnat se tydliga tecken på att världsekonomin saktar ned. Under det tredje kvartalet för 2019 hade sex av världens sju största ekonomier, som tillsammans utgör hälften av den globala produktionen, saktat in¹⁰.

Det finns fyra (4) avgörande faktorer som riskerar att förstärka och förlänga den globala ekonomiska nedgången¹¹: (1) minskad global handel, (2) låga investeringsnivåer, (3) osäkerhet hos företagsledare samt (4) höga skuldnivåer. Global handel, som i årtionden varit en motor för tillväxt, påverkas negativt av spänningar på den internationella arenan. Vidare leder låga investeringsnivåer, orsakade av bland annat osäkerhet kring länders ekonomiska strategier och geopolitiska spänningar, till att produktionen i världen minskar. Förtroendet hos företag minskar också enligt ett index från Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), vilket ytterligare signalerar att den globala ekonomin är på väg att försämrats¹². Slutligen är den offentliga och privata skuldnivån rekordhög i många länder¹³.

Osäker ekonomisk tillväxt har därmed medfört en allt större ängslan för företagsledare och beslutsfattare världen över. Ekonomisk nedgång är en förändringsfaktor som kan förstärka redan existerande problem i våra samhällen och fungera som en katalysator för nya problem.

2.5 Förändringar i klimat och miljö

Klimatförändringar försvårar idag levnadsförhållandena för miljontals människor världen över. Mellan 2008 och 2016 har över 20 miljoner människor per år tvingats från sina hem till följd av extrema

Engagemanget mot klimatförändringar är stort.

⁸ WEF. The Global Risks Report 2020. 2020. s.6, 19-20.

⁹ Gopinath, G. "The World Economy: Synchronized Slowdown, Precarious Outlook". 2019.

¹⁰ WEF. The Global Risks Report 2020. 2020. s.20.

¹¹ Ibid.

¹² Ibid. s.21-22.

¹³ Ibid. s.22.

väderförhållanden såsom översvämningar, stormar, bränder och värmeböljor. Tusentals andra flyr sina hem till följd av mer långsamt debuterande fenomen såsom torka och eroderade kustlinjer¹⁴.

Intresset för klimatförändringar och dess effekter ökar bland forskare, experter och politiker. Vi kan se att allt fler rapporter behandlar effekter kopplade till miljöförändringar som ett hot mot samhällen, vilket är talande för hur klimatfrågan blivit central i långsiktiga riskbedömningar. Dessvärre har de politiska initiativen för att hejda klimatförändringarna haft begränsad framgång. Forskning och diskussion pågår kring i vilken utsträckning man kan benämna klimatförändringar som ett säkerhetshot, såväl som ett miljöhot. Experter menar att klimatförändringar kan ha en förstärkande effekt på redan existerande konflikter och bland annat öka risken för politisk instabilitet och terrorism¹⁵.

¹⁴ The United Nations Refugee Agency (UNHCR). "Frequently Asked Questions on Climate Change and Disaster Displacement". 2016.

¹⁵ Kennedy, S. "Why Climate Change is a "Threat Multiplier"". 2019.

3. SVENSKA TRENDER

Följande kapitel redogör för hur de globala förändringskrafterna påverkar Sverige genom att utforska sex svenska samhällstrender samt ett urval av brottstrender.

3.1 Totalförsvarsplanering

Totalförsvarskonceptet var under 1900-talet en självklarhet för upprätthållandet av Sveriges säkerhet. Under 1900-talets slut och 2000-talets början kom dock totalförsvarsplaneringen att nedprioriteras och med detta avstannade även civilförsvarsplaneringen. Under 2015 upplevdes säkerhetsläget i närområdet så pass allvarligt att totalförsvarsplaneringen återupptogs. En bidragande faktor var Rysslands agerande i sitt närområde, då främst i Ukraina och annekteringen av Krimhalvön.

Den nya totalförsvarsplaneringen har inletts i en tid då den teknologiska utvecklingen gjort att länder måste lägga större vikt vid skyddet av kritisk infrastruktur och anpassa sig till nya digitala hot. Då en stor del av den kritiska infrastrukturen inte är statligt kontrollerad innebär detta att även privata aktörer blir berörda och näringslivet har ett större ansvar, bland annat för säkerställandet av försörjningstryggheten.

Som en del av det återupplivade intresset för skyddet av Sverige har försvarsförmågan inventerats och den uppdaterade säkerhetsskyddslagstiftningen kan ses som ett resultat av detta återuppväckta intresse. Denna lag betonar att det inte enbart är myndigheter som spelar roll för Sveriges säkerhet, utan även företag. Alla aktörer ska inventera sitt säkerhetsskydd enligt tre (3) huvudområden: (1) informationssäkerhet, (2) fysisk säkerhet samt (3) personalsäkerhet. Det ställs höga krav på skyddet av den del av verksamheten som bedöms vara av säkerhetskänslig karaktär. Huvudansvaret för säkerhetsskyddet ligger på berörda myndigheter, kommuner och företag. Detta innebär att det ligger på organisationerna att dels identifiera om de bedriver säkerhetskänslig verksamhet men också att genomföra en säkerhetsskyddsanalys för att identifiera vad som skall skyddas, mot vad det skall skyddas samt hur det skall skyddas.

Lagstiftningen kompletteras av lagen om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster. Den syftar till att höja skyddet för samhällskritisk infrastruktur och berörda aktörer måste kunna redovisa att de arbetar systematiskt med informationssäkerhet. Utöver hotet mot Sveriges säkerhet kan myndigheter, kommuner och företag som inte uppfyller sina skyldigheter bli föremål för sanktionsavgifter¹⁶.

3.2 Digitalisering

Digitaliseringen har haft många positiva effekter för både privatperson och näringsliv. När allt mer information behandlas digitalt har dock nya sårbarheter uppstått. Detta problem förstärks av det faktum att teknologin blivit allt mer integrerad i våra liv samtidigt som säkerhetsmedvetenheten hos användare halkat efter, något som inte har gått kriminella aktörer förbi.

¹⁶ SOU 2018:82. Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen.

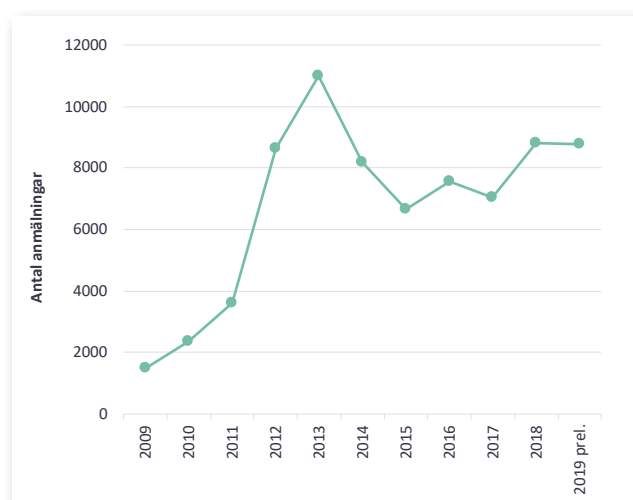
Cyberangrepp och dataintrång

Det hot som blivit allt större till följd av digitaliseringen och som berör samtliga aktörer i samhället är all form av cyberbrottslighet. I Svenskt näringslivs¹⁷ undersökning från 2019 uppger dock endast tre procent av tillfrågade företag att de blivit utsatta för cyberbrott under de senaste två åren medan Företagarna¹⁸ rapporterade att 29 procent av företagare blivit utsatta för vad de klassar som IT-brott. Samtidigt uppger andra undersökningar att närmare 80 procent av företag blivit utsatta under det senaste året. Dessa spridda resultat visar dels att denna typ av brottslighet är svår att upptäcka men även att mörkertalet är stort. Klart är att cyberbrottslighet inte längre är något som bara drabbar andra utan att det är en verklighet för de flesta företag.

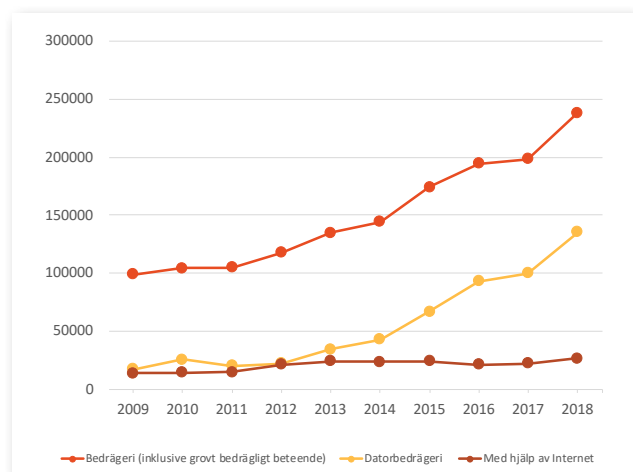
Digitaliseringen och den medföljande överföringen av information till den digitala sfären har ökat risken för dataintrång. Antalet anmälda dataintrång har ökat kraftigt under de senaste tio åren. 2009 anmäldes 1 493 dataintrång och under loppet av fyra år hade antalet anmälningar under ett års tid ökat till 11 010 – en ökning med 637 procent. Sedan dess har en nedgång i anmälningar observerats vilket skulle kunna indikera en nedgång av faktiska intrång. Då de flesta rapporter visar på en ökad cyberaktivitet beror det på (1) en lägre anmälningsbenägenhet, eller (2) en minskad medvetenhet bland utsatta företag. En undersökning visar att företagare upplever att det är svårt att få hjälp av polisen vid dataintrång samt att 61 procent av de tillfrågade avstått från att anmäla.

Under de senaste åren har vi även sett en ökning av digitala angrepp från andra länder. Försvarets Radioanstalt (FRA) menar att det är svårt att avgöra om ett digitalt angrepp är statsunderstött, däremot bekräftar de en tydlig ökning av sådana angrepp¹⁹.

Utöver cyberangrepp så möjliggörs även andra typer av brott av digitaliseringen, exempelvis bedrägerier där vi kan observera en stor ökning. Sett till samtliga former av bedrägerier så inkom det 98 876 anmälningar 2009 vilket kan jämföras med 238 214 anmälningar 2018, en ökning med cirka 141 procent. Mellan 2017 och 2018 ökade antalet

Figur 1: Antal anmälda dataintrång 2009-2019.
Källa: BRÅ. "Anmälda brott". 2020.

Figur 2: Antal anmälda bedrägerier efter bedrägerityp 2009-2018.
Källa: BRÅ. "Anmälda brott". 2020.

¹⁷ Lakomaa, E. Att mäta brottslighetens kostnader: Ett ekonomiskt perspektiv på brottslighet och brottslighetens kostnader – särskilt för företag. 2019. s.17.

¹⁸ Lindström, P. "Glöm inte bort den digitala brottsligheten". 2019-10-24.

¹⁹ Olsson, J. "FRA: "Cyberangrepp mot Sverige ökar"". 2019-01-15.

anmälda brott med cirka 25 procent. Den uppåtgående trenden i bedrägerier som helhet kan tillskrivas en tydlig ökning av bedrägeriformen datorbedrägerier. Denna typ av brott är riktad mot system för automatisk informationsbehandling och innebär att en individ lämnar felaktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter. Två exempel på tillvägagångssätt för detta brott är att använda någon annans kortuppgifter vid online-köp och skimming.

Digitalisering och organiserad brottslighet

Likt all framgångsrik verksamhet så anpassar sig den organiserade brottsligheten till förändrade förutsättningar. Nationellt underrättelsecentrum²⁰ ser två faktorer som tillsammans skapat bättre förutsättningar för den typen av verksamhet – globalisering och digitalisering.

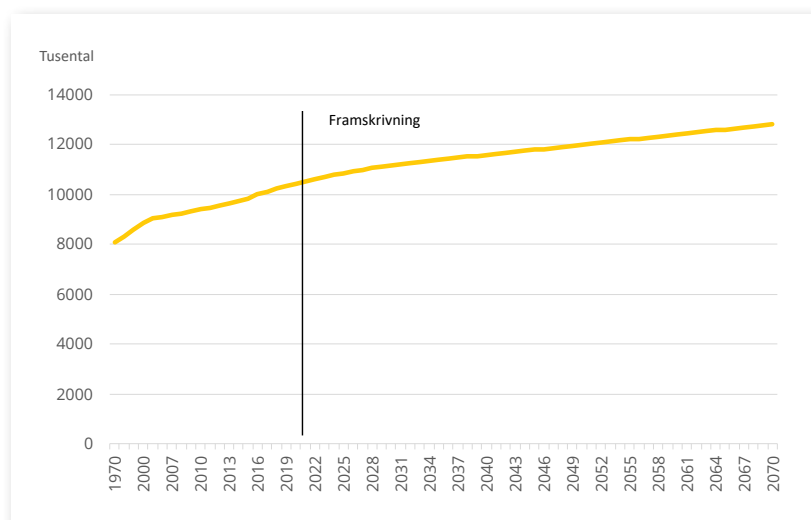
Svenska myndigheter har betonat sju brottsområden som är särskilt kopplade till organiserad brottslighet. Av dessa är narkotikabrottsligheten och komplex cyberbrottslighet av särskilt intresse sett till de globala trenderna.

Narkotikabrottsligheten, som också är nära kopplad till våldsbrottslighet, har ökat under de senaste åren. Narkotika är fortsatt en viktig resurs för finansiering av organiserad brottslighet. Försäljningen har även underlättats av den teknologiska utvecklingen då internet möjliggör att marknadsplatser där fysiska möten krävs kan undvikas.

Den komplexa cyberbrottsligheten kan ses som en konsekvens av digitaliseringen då denna har exponerat svagheter som kan nyttjas för ekonomisk vinning. Denna typ av brottslighet innefattar allt ifrån dataintrång till skadlig kod som nyttjas för ekonomisk utpressning (Ransomware).

3.3 Demografiska förändringar

Sverige genomgår just nu ett antal demografiska förändringar som påverkar samhället. De fem (5) största förändringarna är: (1) ökad folkmängd, (2) högre medelålder, (3) större andel äldre, (4) minskad andel yrkesverksamma samt (5) historiskt hög invandring. Många av dessa demografiska förändringar kan kopplas till globala och regionala geopolitiska förändringar, skiftningar i den globala och nationella ekonomin såväl som bättre levnadsförhållanden²¹.

Figur 3: Folkmängd 1970-2017 samt framskrivning 2018-2070

Källa: SCB. Sveriges framtida befolkning 2018-2070. 2018.

²⁰ Nationellt underrättelsecentrum. Myndighetsgemensam lägesbild om organiserad brottslighet 2019. 2019.

²¹ Statistiska Centralbyrån (SCB). Sveriges framtida befolkning 2018-2070. 2018. s.5-6.

Belastad välfärd/sjukvård

Under 2010-talet kan 73 procent av den totala folkökningen i Sverige förklaras av invandring. Statistiska Centralbyrån (SCB) uppger att invandringen kommer att fortsätta ligga på höga nivåer de kommande åren till följd av konflikter och politisk instabilitet i omvärlden. Ytterligare en orsak till folkökningen är en ökad medellivslängd samt ökat barnafödande. Sammantaget har dessa faktorer lett till, och kommer att leda till, en ökad folkmängd där en stor andel utgörs av äldre med utländsk bakgrund²².

Med välfärd avses hälso- och sjukvård, socialtjänst och utbildning. En ökad folkmängd och äldre befolkning belastar välfärdssystemet, framförallt pensions- och sjukvårdssystemen – system som redan är hårt belastade. Samtidigt belastas andra välfärdsinstitutioner som socialtjänst och skolväsendet på lokal nivå på grund av den ökade invandringen.

Detta innebär att större investeringar och anpassningar av systemen måste göras för att kunna erbjuda tillgång till en fungerande välfärd, speciellt inom äldreomsorgen, då antalet äldre ökar drastiskt²³. Regeringen har bland annat vidtagit åtgärder för att minska belastningen på välfärden. En sådan åtgärd är instiftandet av "Välfärdskommissionen" som har till uppdrag att undersöka vilka konsekvenser som de demografiska förändringarna medför, inventera nuvarande resurser samt komma med förslag på åtgärder för att se till att kommuner och regioner kan utföra sina välfärdsuppdrag²⁴.

Belastning på ekonomin

En annan trend är att antalet yrkesverksamma i åldrarna 20-64 år har ökat sedan 2016. Detta beror till stor del på det stora antalet asylsökande som kom till Sverige under flyktingsituationen 2015. Gruppen kommer att fortsätta öka till antal i framtiden, men kommer utgöra en allt mindre andel av befolkningen, jämfört med grupperna äldre och yngre vars andel ökar i högre takt. Enligt SCB utgjorde yrkesverksamma 57 procent av befolkningen 2018 men beräknas minska till 53 procent 2070²⁵. Detta är negativt eftersom det kan få stora konsekvenser för Sveriges ekonomi, i och med att försörjningskvoten (antalet människor som varje yrkesverksam måste försörja utöver sig själv) blir högre för den yrkesverksamma befolkningen.

Kompetensförsörjning

En undersökning av tillväxtverket visar att 28,4 procent av företagen har svårt att rekrytera rätt kompetenser, där byggbranschen utmärker sig²⁶. Detta beror på att människor med svag ställning på arbetsmarknaden ökar²⁷, vilket leder till att många branscher med specifika krav får svårt att hitta efterfrågad kompetens. Ett sådant yrke är polisen, vilket kan leda till färre möjligheter att genomföra förebyggande åtgärder samt lägre upplärningsgrad²⁸.

En bransch som är speciellt utsatt när det gäller kompetensförsörjning är vård och omsorg. Detta beror till stor del på olika demografiska förändringar, bland annat en äldre befolkning, men även på att ett stort antal

²² Ibid.

²³ Vårdföretagarna Almega. Privat vård och omsorg- en integrationsmotor i vår tid. 2018. s.12.

²⁴ Finansdepartementet. Välfärdskommissionens uppdrag. Fi2019/04300/K. 2019.

²⁵ SCB. Sveriges framtida befolkning 2018-2070. 2018. s.6, 109.

²⁶ Tillväxtverket. "Svårt för företag som vill växa att hitta arbetskraft". 2018.

²⁷ Tillväxtverket. Regionala matchningsindikatorer-Fördjupad analys. 2018. s.7.

²⁸ Justitiedepartementet. Uppdrag till Polismyndigheten om åtgärder på kompetensförsörjningsområdet. Ju2017/06177/PO. 2017.

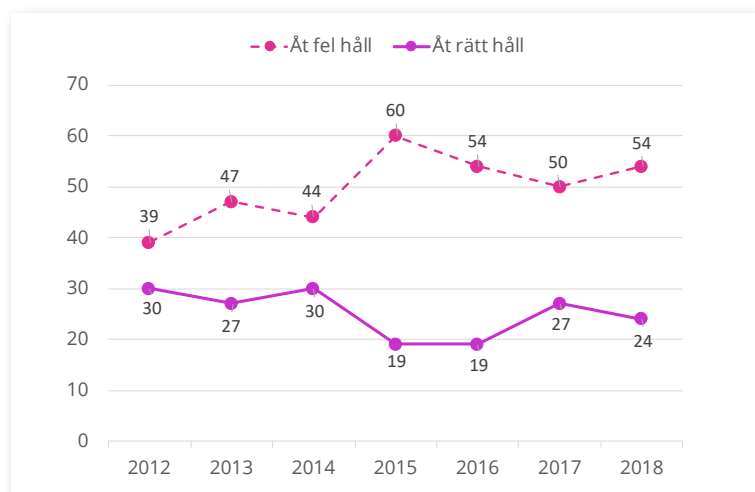
arbetstagare går i pension. Tillförseln av examinerad sjukvårdspersonal är otillräcklig för att täcka upp den ökade efterfrågan som de demografiska förändringarna kräver²⁹.

I och med flyktingsituationen 2015 har antalet människor i arbetsför ålder med utländsk bakgrund ökat. Detta skapar stora möjligheter för företag då dessa individer bidrar med unika erfarenheter och ett utökat nätverk i andra delar av världen. Många företag inom till exempel vård och omsorg rekryterar i hög utsträckning människor med utländsk bakgrund då de bland annat har kompetenser som saknas i företaget, främst språkliga. Nyanlända rekryteras dock inte i lika stor utsträckning inom offentliga vårdinrättningar³⁰.

Den ökande gruppen utlandsfödda kan emellertid medföra att det blir svårare att genomföra bakgrundskontroller. Detta kan vara ett problem då många nyanlända kommer från länder utan fungerande statsapparater, där människor ofta har levt som statslösa alternativt att de inte har varit bosatta i sitt hemland under en stor del av sitt liv. Det har även visat sig skapa svårigheter för myndigheter såsom Polisen och Migrationsverket³¹.

3.4 Trender i förtroende och tillit

Tillit och förtroende till samhället bygger på tre (3) viktiga beståndsdelar: (1) trygghet, (2) god hälsa samt (3) låg kriminalitet. Det innebär att tillitsfrågan är nära sammankopplad med en fungerande välfärd och ekonomisk tillväxt³². Forskning visar att människor som är friska och har goda socioekonomiska förutsättningar har mer tillit till samhället i jämförelse med människor som har en sämre självuppskattad hälsa och sämre socioekonomiska förutsättningar. En välmående befolkning är alltså en förutsättning för en god tillit³³.

Figur 4: Bedömning av utvecklingen i Sverige, 2012-2018 (%)
Källa: SOM-institutet. Nationella SOM-undersökningen 1986-2018. 2018.

Mätningar från Samhälle, Opinion och Medier-institutet (SOM) från 2018/2019 visar att tilliten till samhället och samhällsliga funktioner minskat. En orsak till det är flyktingsituationen 2015 samt den minskade tilltron till internationella institutioner.

Den enskildas bedömning av samhällsutvecklingen har ofta en politisk dimension. Studier visar att människor som ideologiskt placerar sig till vänster inte är lika negativt inställda till samhällsutvecklingen som människor som placerar sig till höger. Två andra frågor som är relaterade till den samhällsliga förändringen är oron för politisk extremism och en försvagad demokrati. Utifrån ett längre tidsperspektiv har oron för dessa förändringar ökat markant³⁴.

²⁹ Finansdepartementet. Välfärdskommissionens uppdrag. Fi2019/04300/K. 2019.

³⁰ Vårdföretagarna Almega. Privat vård och omsorg- en integrationsmotor i vår tid. 2019. s.2, 9, 12.

³¹ Brottsförebyggande Rådet (BRÅ). Brottsförebyggande rådets årsredovisning 2019. 2020. s.9.

³² Sveriges kommuner och regioner (SKR). Vägval för framtiden 3- utmaningar för det kommunala uppdraget mot år 2030. 2018. s.13-14.

³³ Holmberg, S., et al. "Partikulär tillit-Lita på människor i området där man bor". 2019. s. 85-87.

³⁴ Andersson, U., et al. "Storm och Stiltje". 2019. s.13-20.

Tillit till myndigheter

Under 2010-talet har förtroendet för myndigheter som Polisen, Arbetsförmedlingen, äldreomsorgen och sjukvården sjunkit. Det är inget gott betyg för rättsstaten och välfärdssystemet när befolkningen saknar förtroende för väsentliga myndigheter³⁵. Detta kan få stora konsekvenser för samhället i stort, eftersom förtroende är nära sammankopplat med frågor som hälsa, trygghet och ekonomi. En myndighet som drabbas hårt av en nedåtgående trend i förtroende är Polisen. Lågt förtroende för Polisen kan leda till en ovilja att anmäla brott, vilket sin tur leder till missvisande brottsstatistik och ett stort mörkertal. Det är också en större risk för att fler människor tar lagen i egna händer om det inte finns tilltro till att Polisen sköter sitt jobb. Det är störst risk att många av konsekvenserna blir verklighet i utsatta områden eftersom tilliten är lägre där än i områden med goda socioekonomiska förutsättningar³⁶.

Minskat förtroende för media

En trend som kan påvisas globalt är det minskade förtroendet för nyhetsmedier. Den här typen av trend går inte att se lika tydligt i Sverige, då förtroendet till media generellt har varit relativt högt under hela 2000-talet. Däremot är det viktigt att påpeka att det är stora skillnader i förtroendet beroende på vilken politisk ideologi man sympatiserar med.

Media tillskrivs ett demokratiskt ansvar i och med att de kontinuerligt rapporterar om nyheter och information såsom politik. För att kunna fullfölja detta uppdrag krävs det att människor tar del av nyhetsmedias innehåll samt anser att innehållet är relevant, tillförlitligt och i stor mån neutralt. En del av befolkningen ifrågasätter och kritiserar nyhetsmedia och journalister för att ha ett selektivt urval baserat på ideologisk tillhörighet³⁷.

Dagens föränderliga situation kan vara en grogrund för ökad polarisering och för att nationalistiska och populistiska åsikter får mer utrymme på den politiska arenan. En konsekvens av detta är att det blir lägre tilltro till traditionella medier samt ett ökat användande av sociala och alternativa medier. Forskning visar att det finns ett samband mellan partipolitiska sympatier och förtroende till media, där människor som sympatiserar med partier till vänster generellt har en större tilltro till traditionella nyhetsmedier jämfört med människor som sympatiserar med partier till höger³⁸.

3.5 Ekonomisk nedgång

Konjunkturläge i Sverige

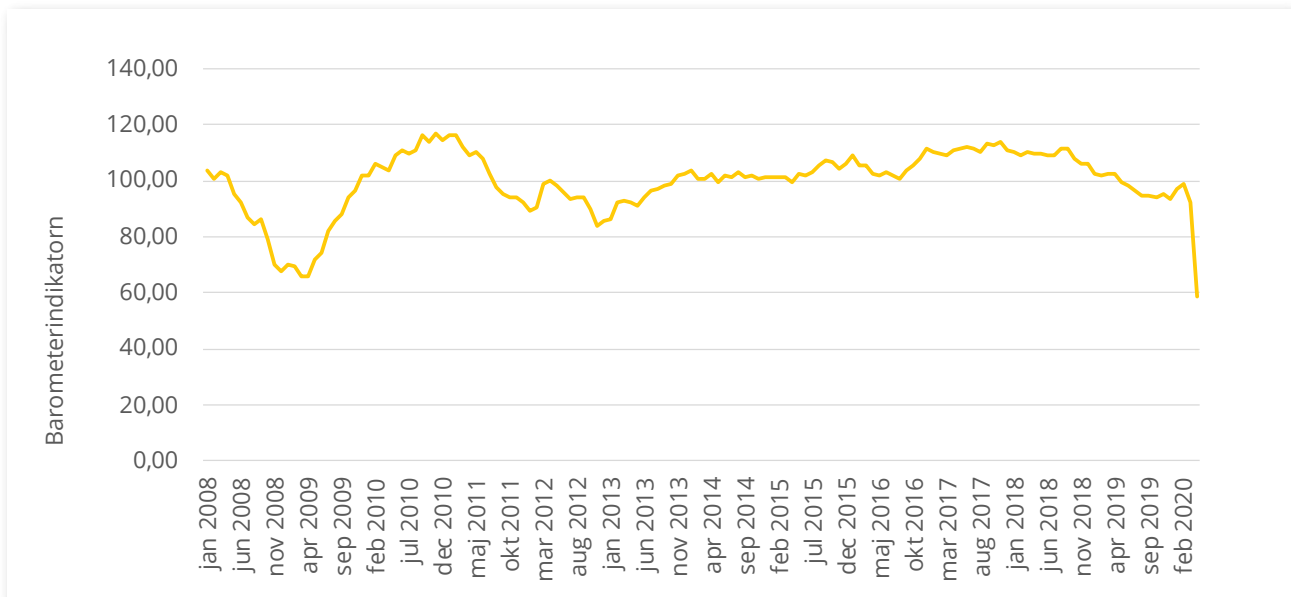
Figur 5 visar med hjälp av barometerindikatorn en förutspådd nedgång i ekonomin med brytpunkt i september 2018. Barometerindikatorn har ett genomsnitt på 100. Innebörden är att stämningläget i ekonomin är bättre än normalt om indikatorn ligger över 100, och sämre än normalt om den ligger under 100. Under april 2020 sjönk indikatorn med 33,8 enheter, från 92,4 till 58,6, vilket är den största nedgången i

³⁵ Holmberg, S. "Betyg på offentlig förvaltning". 2019. s.161. ³

³⁶ Lundbäck, M. "Brist på tillit gör polisen maktlös". 2019-03-26.

³⁷ Andersson, U. "Högt förtroende för nyhetsmedier-men under ytan råder stormvarning". 2019. s.65-66.

³⁸ Ibid. s.72-73

Figur 5: Barometerindikatorn, januari 2008 – mars 2020. Källa: Carlgren, F. "Konjunktoren – Barometerindikatorn". 2020-04-23.

undersökningens historia. Minskningen kan ställas i relation till att den genomsnittliga förändringen från en månad till en annan ligger på cirka 2,0 enheter. Indikatorn ligger nu åtta enheter lägre än den tidigare bottennivån under finanskrisen³⁹. Den kraftiga minskningen beror på Coronavirusets utbredning som har kastat in världens ekonomier i en volatil och djup lågkonjunktur.

Lågkonjunkturer har vissa negativa effekter på samhället. Det finns forskning som visar att det föreligger en korrelation mellan ekonomisk tillväxt och brottslighet, vilket innebär att brottsligheten tenderar att minska när den ekonomiska tillväxten är stark samt öka när den ekonomiska tillväxten är svag. En studie som analyserar 13 ekonomiska cykler sedan 1930-talet kom fram till att recessioner konsekvent samvarierar med en ökad förekomst av bland annat rån och inbrott⁴⁰. För att förstå sambandet kan vi titta på två (2) av de förklaringsfaktorer som av många bedöms ha en koppling till ekonomisk nedgång och brottslighet: (1) arbetslöshet och (2) inkomstklyftor.

Arbetslöshet i Sverige

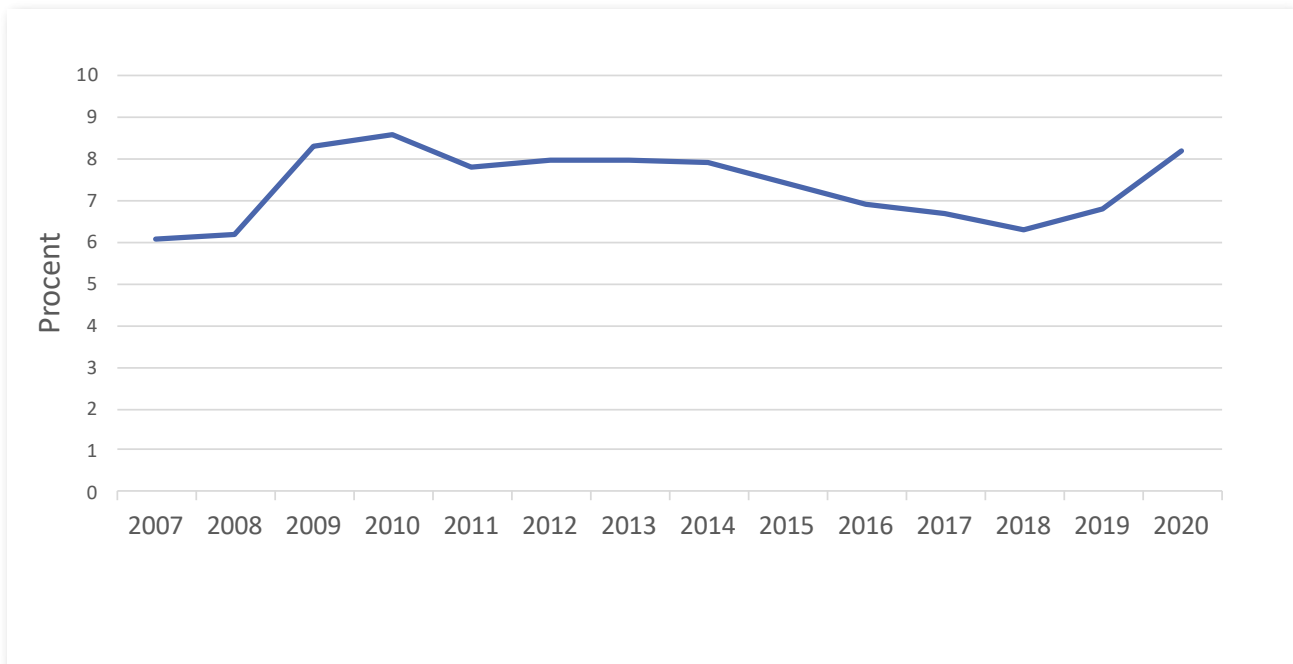
Arbetslösheten är nära sammankopplad med den ekonomiska situationen i ett land. I en högkonjunktur med stark tillväxt råder hög sysselsättningsgrad och låg arbetslöshet, medan det motsatta gäller i en lågkonjunktur. Detta motsatsförhållande går att urskilja om man jämför figur 5 med figur 6, där en nedgång i konjunktoren nästan alltid efterföljs av en ökning i arbetslöshet. Sambandet bekräftas i närtid då konjunkturtoppen 2018 och efterföljande avmattning samvarierar med en ökning av antalet arbetslösa. Enligt de senaste siffrorna från arbetsförmedlingen var 8,2 procent av Sveriges befolkning inskrivna som arbetslösa i februari 2020, vilket är 0,5 procent mer än samma tid förra året⁴¹. Dessa siffror överstiger redan arbetsförmedlingens prognos över arbetsmarknaden 2019-2021 där man förutspår att arbetslösheten kommer att stiga från 6,8 procent till 7,2 procent under 2020⁴².

³⁹ Carlgren, F. "Konjunktoren – Barometerindikatorn". 2020-04-23.

⁴⁰ Bushway, Phillips, Cook. "The Overall Effect of the Business Cycle on Crime". 2012. s.436-446.

⁴¹ Statistiska centralbyrån. "Antal arbetslösa ökade". 2020-03-13.

⁴² Almérus, A., et al. "Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2019 – Prognos för arbetsmarknaden 2019-2021". 2019. s.4.

Figur 6: Andelen arbetslösa i procent mellan 2007 och 2020 Källa: Statistiska centralbyrån. "Arbetslöshet i Sverige". 2020-02-07.

Coronaviruset har snabbt kommit att påverka arbetstagares förhållande i Sverige. Den förväntade ökningen av arbetslöshet enligt arbetsförmedlingens rapport kommer troligtvis behöva justeras uppåt då rekordmånga varslats från sina jobb under mars och april månad. Figur 7 visar att antalet varslade i mars 2020 kraftigt översteg högsta nivån under finanskrisen 2008.

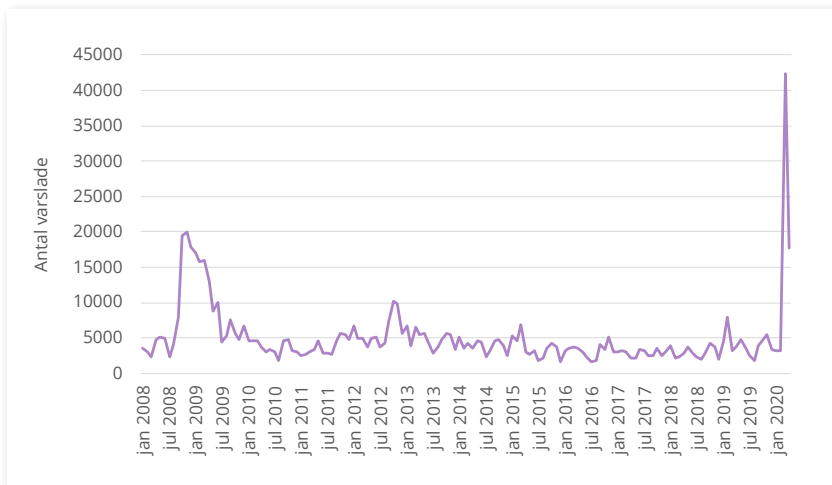
Arbetslöshet tenderar att drabba redan socioekonomiskt utsatta grupper i samhället hårdast. När företag behöver varsla personal är det visstidsanställda och nyanställda som förlorar jobbet först, och i dessa grupper återfinnes en stor del unga och utlandsfödda. Sverige har idag en hel del problem med hög arbetslöshet bland dessa grupper oberoende av var i konjunkturcykeln vi befinner oss. Detta tyder på att det föreligger strukturella orsaker såsom höga ingångslöner, turordningsregler och ofullständiga gymnasiebetyg⁴³. I ett redan ansträngt läge riskerar därför en försämrad konjunktur att belasta människor med en svag ställning på arbetsmarknaden oproportionerligt mycket. Enligt arbetsförmedlingens prognos väntas arbetslösheten stiga mest bland utrikesfödda med kort utbildningsbakgrund⁴⁴. I samband med finanskrisen 2008 kunde signifikanta skillnader observeras i ökningen av arbetslöshet mellan grupperna inrikesfödda, utrikesfödda samt unga.

Unga riskerar att bli arbetslösa när konjunkturen går ner.

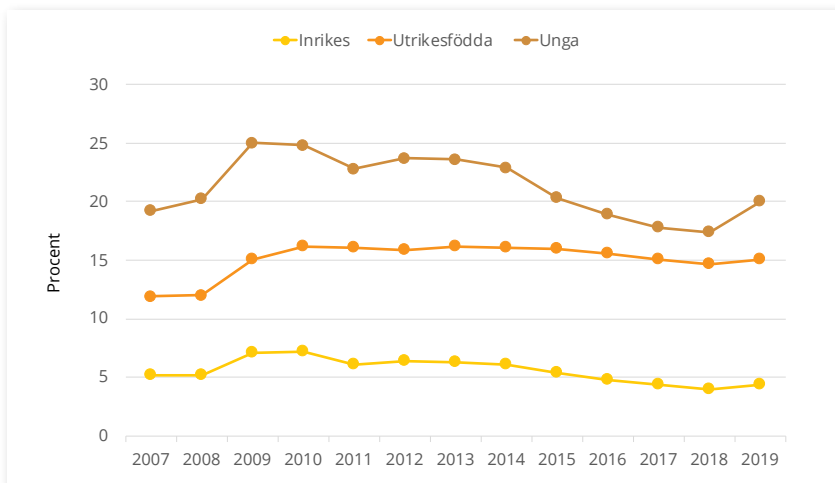
⁴³ Galte Schermer, I. "Ungdomsarbetslöshet". 2020-03-13.

⁴⁴ Almérus, A., et al. "Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2019 – Prognos för arbetsmarknaden 2019-2021". s.4.

Figur 7: Antal varslade i Sverige mellan januari 2009 och mars 2020.

Källa: Galte Schermer, I. "Varsel om uppsägning". 2020-04-20.

Figur 8: Andelen arbetslösa i procent för grupperna inrikesfödda, utrikesfödda och unga mellan 2007 och 2019.

Källa: Statistiska centralbyrån. "Arbetslöshet i Sverige". 2020-02-07.

Mellan 2008 och 2010 ökade arbetslösheten i gruppen inrikesfödda med 2 procentenheter, medan ökningen uppgick till 4,2 procentenheter i gruppen utrikesfödda och 4,6 procentenheter i gruppen unga. Skillnaderna bekräftar att de två sistnämnda grupperna såg en högre ökning av arbetslöshet i sviterna av finanskrisen. Det är rimligt att anta att trenden kommer se likadan ut i den nuvarande ekonomiska nedgången.

En konsekvens av ökad arbetslöshet är ett uppsving i brottsligheten, något som bekräftas i forskningen där arbetslöshet pekas ut som en direkt bidragande faktor till ökad icke-våldsam brottslighet, såsom inbrott och stöld⁴⁵. Ytterligare en konsekvens av ökad arbetslöshet, särskilt i gruppen utrikesfödda, är ökade inkomstklyftor och förstärkt utanförskap. Dessa faktorer är i sin tur kopplade till brottslighet.

Inkomstklyftornas effekt på brottslighet

Den allmänna bilden bland forskare och experter är att inkomstklyftor har starkt negativa effekter på individen och samhället. Psykisk ohälsa, drog- och alkoholmissbruk och sämre utbildningsresultat hos barn

⁴⁵ Edmark, K. "Arbetslöshetens effekter på brottsligheten". 2002.

Raphael, S. et al. "Identifying the Effect of Unemployment on Crime". 2001. s.259-283.

Jawadi, F., et al. "Does higher unemployment lead to greater criminality? Revisiting the debate over the business cycle". 2019.

är några av de fenomen som är mer vanligt förekommande i länder med stora inkomstklyftor⁴⁶. I en studie från Brå där man kartlade orsaker till brott bland unga lyftes bland annat missbruk, tidigt skolmisslyckande och bristande ekonomiska resurser i familjen fram som riskfaktorer för kriminell utveckling⁴⁷. Vidare har man kunnat påvisa att absolut ekonomisk ojämlikhet är en statistiskt signifikant faktor bakom bland annat egendomsbrott i ett urval av 59 länder⁴⁸. I en annan studie från 1993 undersökte forskare sambandet mellan relativ fattigdom och gatubrott, där resultatet visade ett positivt samband i 97 procent av studierna man använde som underlag⁴⁹.

Inkomstklyftor tenderar att öka i tider av ekonomisk stagnation då arbetslöshet slår hårdast mot människor i lägre inkomstgrupper. En VD på ett stort företag löper mindre risk att förlora jobbet i sämre ekonomiska tider än en butiksanställd i detaljhandeln. Människor i högre inkomstgrupper tenderar dessutom att ha större tillgångar att falla tillbaka på om de skulle förlora jobbet. Konsekvenserna av detta blir ökade ekonomiska klyftor mellan de rikaste och de fattigaste.

Sammantaget kan ekonomisk nedgång ha starkt negativa effekter på samhället. Större inkomstklyftor bidrar ytterligare till problematiken då utanförskap ökar och olika grupper ställs mot varandra.

3.6 Extremväder

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) har i ett forskningsprojekt sammanställt extrema väderhändelser i Sverige under de senaste årtiondena⁵⁰. De konstaterar att värmeböljor har ökat i förekomst, vilket bland annat den varma sommaren 2018 illustrerar, medan extremkyla minskat och lett till överlag varmare vintrar. Man förutspår dock att andra extremväder kommer att öka i frekvens och omfattning, såsom översvämningar, värmeböljor och stormar. Konsekvenser för samhället i kölvattnet av ett varmare klimat inkluderar:

Belastad räddningstjänst

Framförallt bränder till följd av högre temperaturer har stundvis inneburet en betydligt förhöjd belastning för räddningstjänsten. Värmeböljan och de efterföljande skogsbränderna under sommaren 2018 testade svenska kommuners krisberedskap till det yttersta. Myndigheter, organisationer och utländska aktörer samarbetade alla med släckningsarbetet som uppskattas ha kostat samhället hundratals miljoner kronor⁵¹.

Belastad vård och omsorg

Folkhälsomyndigheten uppdrogs efter sommaren 2018 att kartlägga erfarenheter från sommarens värmebölja⁵². Man kom fram till att det förekom cirka 700 fler dödsfall än under en normal sommar och konstaterade att värmeböljor kan orsaka allt från milda hälsoproblem till ökad dödlighet. De grupper som är extra känsliga för värme är främst de som redan har en sårbar hälsa såsom äldre, funktionsnedsatta samt kroniskt sjuka. Det var också i dessa grupper som majoriteten av överdödligheten förekom.

⁴⁶ Wilkinson, R., et al. The spirit level: why more equal societies almost always do better. 2009.

⁴⁷ Brå. "Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling – En kunskapsinventering". 2009. s.8-9.

⁴⁸ Goda, T., et al. "Inequality and Property Crime: Does Absolute Inequality Matter?". 2019. s.121-140.

⁴⁹ Hsieh, C., et al. "Poverty, Income Inequality, and Violent Crime: A Meta-Analysis of Recent Aggregate Data Studies". 1993. s.182-202.

⁵⁰ Belusic, D., et al. "Climate Extremes for Sweden". 2019.

⁵¹ Rotevatn, R. "Sommarens skogsbränder kostade mångmiljonbelopp". 2018-10-11.

⁵² Folkhälsomyndigheten. "Åtgärder vidtas för att förebygga värmeböljors negativa hälsoeffekter". 2019-03-28.

Effekterna av värmeböljan i Norrköpings kommun, ett av de områden som drabbades hårt, utvärderades i en studie av Centrum för klimatpolitisk forskning vid Linköpings Universitet⁵³. Där rapporterades att vård och omsorg samt förskolor kände sig extra utsatta, liksom att personal upplevde svårigheter med att utföra arbetsuppgifter. Orsaker till detta är ofta att lokaler och fastigheter inte är anpassade för att hålla värme ute och saknar kylsystem, eller att kylsystemen slutar fungera helt då material och ledningar inte klarar för höga temperaturer.

Enligt SMHI är det dessutom så att värmeböljor ofta påverkar stad mer än landsbygd, genom så kallade "värmeöar" som bland annat uppstår på grund av brist på vegetation och en hög förmåga hos byggnader att lagra värme⁵⁴. Värmeöarna tenderar att höja temperaturen under hela dagen, men den största effekten kommer på natten då temperaturen har svårt att sjunka i städer jämfört med på landsbygden. Höga nattmedeltemperaturer har epidemiologiskt kunnat kopplas samman med överdödlighet.

Sammantaget kan slutsatsen dras att klimatrelaterade extremväder innebär en ökad belastning på sjukvården och räddningstjänsten. Studier har visat att sjukvården i synnerhet påverkas negativt av värmeböljor, dels till följd av att ett ökat antal patienter med värmerelaterade hälsoproblem söker vård, liksom en försämrad förmåga hos personalen att ta hand om det ökade antalet patienter. Som nämnts tidigare pekar demografiska förändringar på att gruppen äldre växer utan att kompenseras med unga, yrkesverksamma medborgare, vilket förstärker problematiken från två håll. Ytterligare en dimension av problemet är att värmeböljor slår hårdast mot städer, där majoriteten av Sveriges befolkning bor och arbetar.

3.7 Urval brottstrender

Ytterligare en trend som fått stor uppmärksamhet under de senaste åren är den ökande oron i samhället. Denna beskrivs ibland som en konsekvens av tidigare nämnda och andra samhällstrender, men ofta talas det dock snarare om brottslighet som skäl till denna förhöjda oro. Av denna anledning syftar detta avsnitt till att ge en lägesbild för brottstrender i Sverige under senare år.

Sett till antalet anmälningar så har det inte förekommit någon generell ökning sedan 2015⁵⁵. Däremot kan nämnas att det 2018 inkom cirka 10 procent fler anmälningar än 2014. Den ökning av anmälningar som skedde under 2014 och 2015 sammanfaller med den ökade oron för brottslighet i samhället. Idag uppger 43 procent av tillfrågade att de oroar sig i stor utsträckning, vilket kan ställas i kontrast till 2014 då motsvarande andel endast var 28 procent⁵⁶.

Gällande brottslighet mot egendom så anmälde 14,6 procent av svenska hushåll under 2018 att de blivit utsatta. Cykelstölder fort-

Hot, misshandel och sexualbrott har ökat de senaste åren.

⁵³ Englund, B., et. al. "Klimatförändringarnas lokala effekter". 2019-07-01. s.13.

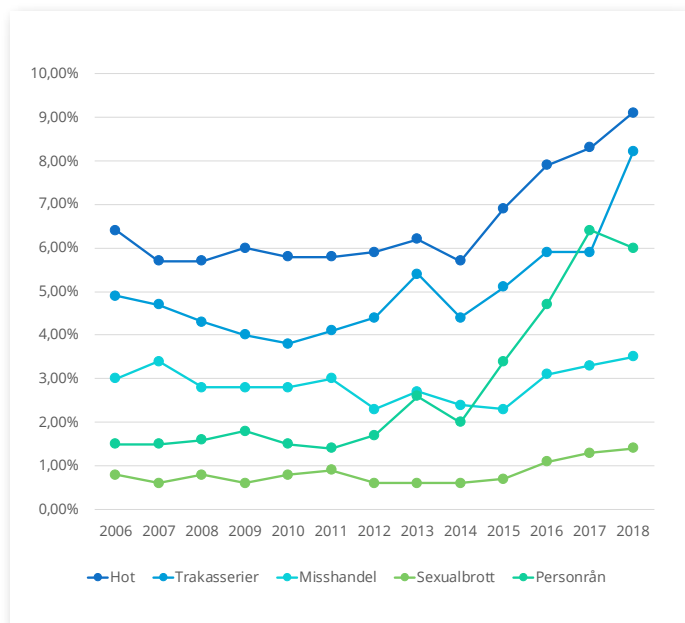
⁵⁴ Belusic, D., et.al. "Climate Extremes for Sweden". s.25.

⁵⁵ Brå. "Anmälda brott". 2020.

⁵⁶ Molin, M., et al. Nationella trygghetsundersökningen. 2019.

sätter vara det mest frekvent anmälda brottet där cirka 11,1 procent av hushållen är utsatta. Brottslighet mot egendom är en kategori som varken ökat eller minskat markant under senare år⁵⁷.

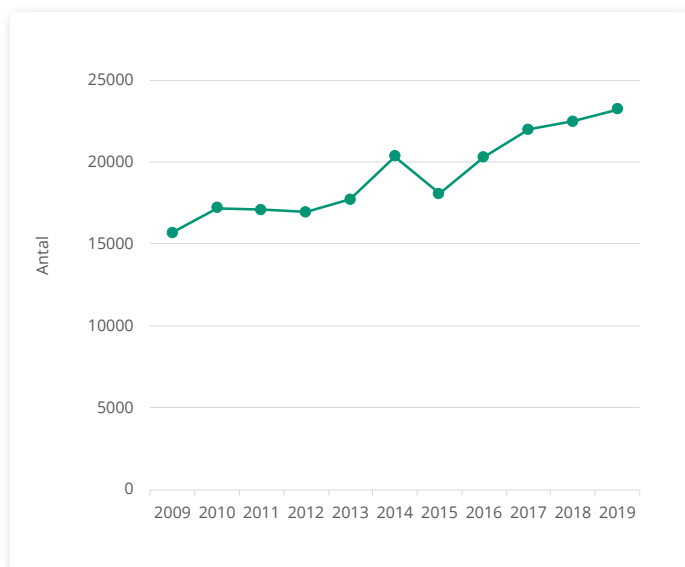
I kategorin brott mot enskild person är hot och trakasserier de mest frekventa brottstyperna som respondenterna uppger att de utsatts för. Sedan 2015 är misshandel inte längre en av de tre mest självrapporterade brottstyperna utan har istället ersatts av sexualbrott. Det bör också nämnas att det sedan 2014 skett en tydlig ökning av dessa tre brottstyper. Andelen av befolkningen som uppger att de utsatts för hot har ökat från 5,7 till 9,1 procent, medan andelen som utsatts för trakasserier har ökat från 4,4 till 8,2 procent. Självrapporterade sexualbrott har haft en ännu kraftigare ökning, från 2 till 6 procent. Samtidigt går det dock inte att observera samma kraftiga ökning i antalet anmälda fall av sexualbrott. Även andelen medborgare som uppger att de blivit utsatta för misshandel har ökat sedan 2015 och ligger nu på en ny högsta nivå sedan 2007. Under 2018 uppgav 3,5 procent av befolkningen att de utsatts för misshandel⁵⁸. Samtidigt minskar både antalet misstänkta personer samt antalet uppkärade misshandelsfall⁵⁹.

Figur 9: Självrapporterad utsatthet för brott 2006-2018

Källa: BRÅ, Nationella trygghetsundersökningen

Under 2018 förekom 108 fall av dödligt våld⁶⁰. Sett till en tidsperiod på 16 år så det är ett högt antal fall av dödligt våld och kan kontrasteras mot de 68 fall som registrerades under 2012. Även om en ökning kan observeras så bör detta antal sättas i perspektiv. Sett till Sveriges totala befolkning så motsvarar detta cirka 1 fall av dödligt våld per 100 000 invånare och kan i sin tur kontrasteras mot de 1,3-1,4 fall av dödligt våld per 100 000 invånare som registrerades under 90-talets början⁶¹. Stockholm, som utgör det storstads-län som är hårdast drabbat, hade under åren 2014-2017 i genomsnitt 1,4 fall av dödligt våld per 100 000 invånare. Detta län är dock också det län som haft en av de mer markanta minskningarna sedan 90-talet. Sett till Norden så sticker inte andelen dödligt våld i Sverige ut. De nordiska länderna har under en

Figur 10: Totalt antal anmälda sexualbrott 2009-2019.

Källa: BRÅ, Anmälda brott

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ Ibid.

⁵⁹ Brå. "Våld och misshandel". 2020-02-03.

⁶⁰ Enheten för rättsstatistik. Konstaterade fall av dödligt våld: En granskning av anmält dödligt våld 2018. 2018.

⁶¹ Öberg, J., et al. Dödligt våld i Sverige 1990-2017: Omfattning, utveckling och karaktär. 2019.

lång tid haft en liknande andel dödligt våld per capita med ett Finland som endast under 2010-talet närmast sig liknande nivåer som övriga länder. Genom att sätta den mindre samt kortsiktiga höjningen av dödligt våld i perspektiv samt genom att jämföra detta internationellt så sticker Sverige, tillsammans med övriga Norden, ut med sin låga andel dödligt våld.

Brottsförebyggande samarbeten

Samarbeten inom brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete har blivit mer aktuellt sedan alla polisområden samlades under en och samma myndighet 2015. Polisen belyser själva ett större behov av att utveckla kunskap, metodik och det övergripande arbetet med förebyggande åtgärder, speciellt på glesbygden där organiserad brottslighet med kopplingar till den extrema vit makt-miljön ofta förekommer. Polisen nämner även att det finns ett större behov av att involvera flera aktörer såsom näringslivet och föreningslivet i det förebyggande arbetet för att utveckla det ytterligare en dimension⁶².

Även kommunerna uppger att de anser det brottsförebyggande arbetet, i samverkan med Polisen, är viktigt och att det har blivit ett större fokus på det under 2018-2019. Kommunerna ser mycket positivt på det utökade samarbetet, även om samverkansprocesserna inte fungerar felfritt alla gånger. Utöver detta har kommunerna väldigt olika förutsättningar att arbeta med brottsförebyggande åtgärder på ett systematiskt sätt, då det inte finns någon lagstiftning som kravställer kommunerna i dagsläget⁶³.

För att skapa mer systematik på den lokala nivån har Regeringen tillsatt en särskild utredare som har som uppdrag att utreda hur kommunerna kan få ett lagstadgat ansvar för det brottsförebyggande arbetet i framtiden. Uppdraget ska redovisas senast juni 2021 och ska då omfatta en analys av nuvarande förmåga, vilka verksamheter som ska omfattas av det lagstadgade ansvaret samt ge förslag på hur det brottsförebyggande arbetet kan bedrivas på ett effektivt sätt⁶⁴. Sammanfattningsvis finns det stora möjligheter att vidareutveckla det förebyggande arbetet på lokal nivå under de kommande åren, speciellt om den nuvarande utredningen har en positiv syn på ett kommande lagförslag.

⁶² Brå. Brottsförebyggande rådets årsredovisning 2019. 2020. s.10-12

⁶³ Brå. Det brottsförebyggande arbetet i Sverige- Nuläge och utvecklingsbehov 2020. 2020. s.6-7.

⁶⁴ Justitiedepartementet. Kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete. Dir. 2019:94. 2019.

4. AVSLUTANDE DISKUSSION

Vi lever idag i ett samhälle med låg nivå av dödligt våld, högt socialt kapital och hög institutionell tilltro, men vi lever också i en föränderlig värld. Med 2Secures utsiktsrapport visar vi hur omvärldens förändringar får konkreta effekter på samhället, organisationer, företag och människor.

Digitaliseringens utveckling har lett till ett föränderligt regelverk som svenska organisationer måste förhålla sig till, en förändring som kräver kontinuerlig anpassning. Påverkansoperationer, bedrägerier och informationsstöld är inte nya fenomen, men digitaliseringen har erbjudit nya tillvägagångssätt. Att hålla sig uppdaterad kring nya tillvägagångssätt är därför en förutsättning för proaktivt säkerhetsarbete. På samma sätt som människan är en sårbarhet för organisationen så kan organisationen utgöra en sårbarhet för samhället. Människans säkerhetsmedvetenhet och organisationers säkerhetskultur är två byggstenar för att skydda, inte bara organisationen utan även, Sveriges säkerhet.

I och med att globala aktörer uppvisar ett nytt intresse för att vidga sitt geopolitiska inflytande så blir det tydligt att Sverige har behov av aktörer med god krisledningsförmåga och kompetens. Komplexa hot såsom klimatförändringar och ekonomisk nedgång påvisar också behovet av att aktörer börjar tänka kring sin egen krisberedskap och krisledningsförmåga, på samhällsnivå, organisationsnivå och individnivå. På samhällsnivå innebär det att man måste bygga resiliens, genom att till exempel klimatanpassa samhällsviktiga verksamheter som sjukvård, infrastruktur och att säkerställa tillgång till energi- och vattenförsörjning. Som ett led i detta kommer kommuner och organisationer behöva arbeta mer med risk- och sårbarhetsanalyser med fokus på klimatförändringar. För att allt detta ska fungera vid en extraordinär händelse krävs en fungerande krisledningsorganisation, något som kommit att prövas under den pågående Covid-19 pandemin.

Klimatförändringar får också sociala effekter då människor tvingas fly från utsatta områden. Flyktingsituationen 2015 påvisade de bestående effekter invandring kan ha på samhället, till exempel i form av minskad tillit till vissa myndigheter samt demografiska förändringar. Ett konkret exempel är det faktum att andelen yrkesverksamma med utländsk bakgrund har ökat kraftigt, speciellt inom vård- och omsorg. Det finns därför ett behov av nya metoder för att säkra och kontrollera kompetensen hos nya yrkesverksamma grupper.

Säkerhet måste förstås utifrån ett helhetsperspektiv, inte genom punktinsatser såsom brandväggar, lås och larm. Dessa åtgärder är visserligen nödvändiga och utgör verktyg i säkerhetsarbetets verktygslåda, men de är verkningslösa utan en grundläggande säkerhetskultur. Denna säkerhetskultur måste genomsyra hela organisationen och underhållas genom proaktivt arbete vilket möjliggörs genom att hålla sig uppdaterad i en föränderlig omvärld.

Det är i ljuset av denna helhetssyn på säkerhet som 2Secure kan hjälpa er organisation att identifiera och bemöta era säkerhetsbehov. Kontakta oss på sales@2secure.se för professionell rådgivning i hur ni kan bygga ett välstrukturerat säkerhetsarbete inom er organisation.

5. KÄLLFÖRTECKNING

- Alméрус, A., et al. "Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2019 – Prognos för arbetsmarknaden 2019-2021". Arbetsförmedlingen. 2019-12-10. s.4.
- Andersson, U. "Högt förtroende för nyhetsmedier-men under ytan råder stormvarning" i *Storm och Stiltje* Andersson, U., Rönnerstrand, B., Öhberg, P., Bergström, A. (red). 65-80. Stockholm: SOM-institutet. 2019.
- Andersson, U., Rönnerstrand, B., Öhberg, P., Bergström, A. (2019) "Storm och Stiltje" i *Storm och Stiltje*. Andersson, U., Rönnerstrand, B., Öhberg, P., Bergström, A. (red). 11-33. Stockholm: SOM-institutet. 2019.
- Belusic, D., et al. Climate Extremes for Sweden. Rapport/ Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. Stockholm: Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut. 2019. DOI: 10.17200/Climate_Extremes_Sweden.
- Brottsförebyggande rådet. "Anmälda brott". Brottsförebyggande rådet. 2020-04-23. (hämtad 2020-04-24).
- Brottsförebyggande rådet. "Våld och misshandel". Brottsförebyggande rådet. 2020-02-03. (hämtad 2020-04-24)
- Brottsförebyggande rådet. Brottsförebyggande rådets årsredovisning 2019. Rapport/ Brottsförebyggande rådet. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. 2020. (hämtad 2020-04-23)
- Brottsförebyggande rådet. Det brottsförebyggande arbetet i Sverige- Nuläge och utvecklingsbehov 2020. Rapport/ Brottsförebyggande rådet. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. 2020. (hämtad 2020-03-24)
- Brottsförebyggande rådet. Orsaker till brott bland unga och metoder att motverka kriminell utveckling - En kunskapsinventering. Rapport/ Brottsförebyggande rådet. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. 2009. s.8-9. (hämtad 2020-03-24)
- Bushway, S., et al. "The Overall Effect of the Business Cycle on Crime". German Economic Review, Vol.13, nr.1, 2012. s.436-446. DOI: 10.1111/j.1468-0475.2012.00578.x.
- Carlgren, F. "Konjunkturer – Barometerindikatorn". Ekonomifakta. 2020-04-23. (hämtad 2020-04-24)
- Change and Disaster Displacement". The United Nations Refugee Agency. 2016-11-06. (hämtad 2020-04-24)
- Edmark, K. "Arbetslöshetens effekter på brottsligheten". Ekonomisk Debatt, Vol.30, nr.5, 2002. (hämtad 2020-04-24)
- Englund, B., et al. Klimatförändringarnas lokala effekter. Rapport/ 978-91-7585-735-0. Stockholm: Sveriges Kommuner och regioner. 2019. s.13.
- Enheten för rättsstatistik. Konstaterade fall av dödligt våld: En granskning av anmält dödligt våld 2018. Rapport/ Brottsförebyggande rådet. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. 2018.
- Finansdepartementet. Valförskommisionens uppdrag. Fi2019/04300/K. 2019. (hämtad 2020-04-28)
- Folkhälsomyndigheten. "Åtgärder vidtas för att förebygga värmeböljors negativa hälsoeffekter". Folkhälsomyndigheten. 2019-03-28. (hämtad 2020-04-24)

- Galte Schermer, I. "Ungdomsarbetslöshet". Ekonomifakta. 2020-03-13. (hämtad 2020-03-24)
- Galte Schermer, I. "Varsel om uppsägning". Ekonomifakta. 2020-04-20. (hämtad 2020-04-24)
- Goda, T., et al. "Inequality and Property Crime: Does Absolute Inequality Matter?". International Criminal Justice Review. Vol.29, no.2, 2019. s.121-140. DOI: 10.1177/1057567718799829
- Gopinath, G. "The World Economy: Synchronized Slowdown, Precarious Outlook". International Monetary Fund. 2019-10-15. (hämtad 2020-04-24)
- Holmberg, S. "Betyg på offentlig förvaltning" i Storm och Stiltje. Andersson, U., Rönnerstrand, B., Öhberg, P., Bergström, A. (red). 155-168, Stockholm: SOM-institutet. 2019.
- Holmberg, S., Rothstein, B. "Partikulär tillit-Lita på människor i området där man bor" i Storm och Stiltje. Andersson, U., Rönnerstrand, B., Öhberg, P., Bergström, A. (red). 81-90. Stockholm: SOM-institutet. 2019.
- Hsieh, C., et al. "Poverty, Income Inequality, and Violent Crime: A Meta-Analysis of Recent Aggregate Data Studies". Criminal Justice Review. Vol.19, no.2, 1993. s.182-202. DOI: 10.1177/073401689301800203.
- Jawadi, F., et al. "Does higher unemployment lead to greater criminality? Revisiting the debate over the business cycle". Journal of Economic Behaviour and Organization. 2019. DOI: 10.1016/j.jebo.2019.03.025
- Justitiedepartementet. Kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete. Dir. 2019:94. 2019. (hämtad 2020-04-23)
- Justitiedepartementet. Uppdrag till Polismyndigheten om åtgärder på kompetensförsörjningsområdet. Ju2017/06177/PO. 2017. (hämtad 2020-03-20)
- Kennedy, S. "Why Climate Change is a "Threat Multiplier"". Yale Climate Connections. 2019-06-20. (hämtad 2020-04-24)
- Lakomaa, E. Att mäta brottslighetens kostnader: Ett ekonomiskt perspektiv på brottslighet och brottslighetens kostnader – särskilt för företag. Rapport/Svenskt Näringsliv. Stockholm: Svenskt Näringsliv. 2019.
- Lindström P. "Glöm inte bort den digitala brottsligheten". Företagarna. 2019-10-24. (hämtad 2020-04-24)
- Lundbäck, M. "Brist på tillit gör polisen maktlös". Forte. 2019-03-26. (hämtad 2020-03-19)
- Miljö- och energidepartementet. "Klimatförhandlingarna på FN:s klimatmöte COP 25 är avslutade". Regeringen. Pressmeddelande 17 december 2019. 2019. (hämtad 2020-03-20)
- Molin, M., et al. Nationella trygghetsundersökningen. Rapport/ Brottsförebyggande rådet 2019:11. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. 2019.
- Nationellt underrättelsecentrum. Myndighetsgemensam lägesbild om organiserad brottslighet 2019. Rapport/ A457.772/2019. Stockholm: Polismyndigheten. 2019. (hämtad 2020-04-28)
- Olofsson, K. Regionala matchningsindikatorer-fördjupad analys. Tillväxtverket. Stockholm: Reglab. 2018. (hämtad 2020-03-17)
- Olsson, J. "FRA: "Cyberangrepp mot Sverige ökar"". Sveriges Televisions Aktiefbolag. 2019-01-15 (hämtad 2020-04-24)
- Raphael, S., et al. "Identifying the Effect of Unemployment on Crime. The Journal of Law and Economics". Vol.44, no.1, 2001. s.259-283. DOI: 10.1086/320275

- Regeringen. "Brexit- Storbritanniens utträde ur EU". Regeringen 2020. (hämtad 2020-04-23)
- Rotevatn, R. "Sommarens skogsbränder kostade mångmiljonbelopp". Sveriges Televisions Aktiebolag. 2018-10-11. (hämtad 2020-04-23)
- SOU 2018:82. Kompletteringar till den nya säkerhetsskyddslagen.
- Statista. "Global digital population as of January 2020". Statista. 2020-02-03. (hämtad 2020-04-24)
- Statistiska centralbyrån. "Arbetslöshet i Sverige". Statistiska centralbyrån. 2020-02-07. (hämtad 2020-03-24)
- Statistiska centralbyrån. "Antal arbetslösa ökade". Statistiska centralbyrån. 2020-03-13. (hämtad 2020-04-24)
- Statistiska Centralbyrån. Sveriges framtida befolkning 2018-2070. Rapport/ Demografiska rapporter 2018:1. Stockholm: Statistiska Centralbyrån. 2018. (hämtad 2020-03-10)
- Svenska FN-förbundet (Globalis). "Den arabiska våren". Globalis. 2016-09-09. (hämtad 2020-04-23)
- Sveriges Kommuner och Regioner. Vägval för framtiden 3- utmaningar för det kommunala uppdraget mot år 2030. Rapport/ Sverige Kommuner och Regioner. Stockholm: Sveriges Kommuner och Regioner. 2018. (hämtad 2020-03-03)
- The United Nations Refugee Agency. "Frequently Asked Questions on Climate
- Tillväxtverket. "Svårt för företag som vill växa att hitta arbetskraft". Tillväxtverket. 2018-02-21. (hämtad 2020-03-17)
- USA. National Security Strategy of the United States of America. 2017.
- Wilkinson, R., et al. 2009. The spirit level: why more equal societies almost always do better. London: Allen Lane.
- World Economic Forum. The Global Risks Report 2020. Rapport/ World Economic Forum. Genève: World Economic Forum. 2020. (hämtad 2020-04-28)
- Vårdföretagarna Almega. Privat vård och omsorg- en integrationsmotor i vår tid. Rapport/ Vårdföretagarna Almega. Stockholm: Vårdföretagarna Almega. 2019. (hämtad 2020-04-23)
- Världsbanken. "GDP Ranking". Världsbanken. 2019-12-23. (hämtad 2020-03-27)
- Öberg, J., et al. Dödligt våld i Sverige 1990-2017: Omfattning, utveckling och karaktär. Rapport/ Brottsförebyggande rådet 2019:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. 2019.